

Території та об'єкти природно-заповідного фонду в складі Ічнянського національного природного парку

ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ ЖИГАЛЕНКО

ГЕТЯНА ЛЕОНІДІВНА АНДРІЄНКО-МАЛЮК

ZHYHALENKO O.A., **АНДРІЄНКО-МАЛЮК Т.Л.** (2017). **Territories and objects of natural reserve fund as parts of Ichnianskyi National Nature Park.** *Chornomors'k. bot. z.*, **13** (1): 99-107. doi:10.14255/2308-9628/17.131/8.

Ichnianskyi National Nature Park was created in 2004. It includes 10 protected areas of other categories: Dendrological park of national importance "Trostianets" hydrological reserves "Kniazky" and "Dovhyi Yar", landscape reserves "Urochyshe Kuty" and "Volyk", forest reserves "Kuty" "Sofiivka-Romanivshchyna" and "Dovhyi Yar", natural reserve "Sofiivka", botanical monument of nature of local importance "Bahatovikovyi Dub". Information on vegetation of all these areas is provided. It was found that forest and landscape reserves have similar coenotic and floristic composition but different degrees of preservation. Based on the study results, it is recommended to reorganize the objects in connection with their inclusion in the Ichnianskyi National Nature Park, the conservation status of which is higher, as well as make changes to the zoning. More valuable areas (sq. 23–26, 37, 43, 46–52, 57–60, 75–77 of Zhadkivske forestry) are recommended for inclusion in the protected zone, and less valuable (sq. 35, 36, 41, 42 of Zhadkivske forestry) – in the zone of the regulated recreation, limiting the access of visitors. This will help to ensure adequate protection of indigenous natural complexes of Ichnianskyi National Nature Park.

Key words: Ichnianskyi National Nature Park, protected area, zoning

ЖИГАЛЕНКО О.А., **АНДРІЄНКО-МАЛЮК Т.Л.** (2017). **Території та об'єкти природно-заповідного фонду в складі Ічнянського національного природного парку.** *Чорноморськ. бот. ж.*, **13** (1): 99-107. doi:10.14255/2308-9628/17.131/8.

Ічнянський національний природний парк було створено у 2004 році. До його складу увійшло 10 об'єктів природно-заповідного фонду інших категорій: Дендрологічний парк загальнодержавного значення "Тростянець", гідрологічні заказники "Князьки" та "Довгий яр", ландшафтні заказники "Урочище Кути" та "Волик", лісові заказники "Кути", "Софіївка-Романівщина" та "Довгий яр", заповідне урочище "Софіївка" та ботанічна пам'ятка природи місцевого значення "Багатовіковий дуб". Для кожного об'єкту природно-заповідного фонду місцевого значення складено характеристику рослинного покриву. Встановлено, що лісові та ландшафтні заказники мають загалом подібний ценотичний та флористичний склад, але різний ступінь збереження. За результатами досліджень рекомендовано реорганізувати ці об'єкти, у зв'язку з включенням їх до складу Ічнянського Національного природного парку, що має вищий природоохоронний статус, та внести зміни до функціонального зонування. Більш цінні ділянки (кв. 23–26, 37, 43, 46–52, 57–60, 75–77 Жадківського лісництва) рекомендовано включити до заповідної зони, а менш цінні (кв. 35, 36, 41, 42 Жадківського лісництва) – до зони регульованої рекреації, з обмеженням доступу відвідувачів. Це сприятиме забезпеченню належної охорони фрагментів корінних ценозів Ічнянського Національного природного парку.

Ключові слова: Ічнянський національний природний парк, об'єкт природного заповідного фонду, функціональне зонування

ЖИГАЛЕНКО А.А., **АНДРИЕНКО-МАЛЮК Т.Л.** (2017). **Территории и объекты природно-заповедного фонда в составе Ичнянского национального природного парка.** *Черноморск. бот. ж.*, **13** (1): 99-107. doi:10.14255/2308-9628/17.131/8.

Ичнянский национальный природный парк был создан в 2004 году. В его состав вошло 10 объектов природно-заповедного фонда других категорий: Дендрологический парк общегосударственного значения “Тростянец”, гидрологические заказники “Князьки” и “Долгий яр”, ландшафтные заказники “Урочище Куты” и “Волик”, лесные заказники “Куты”, “Софиевка-Романовщина” и “Долгий яр”, заповедное урочище “Софиевка”, а также ботаническая памятка природы местного значения “Многовековой дуб”. Для каждого объекта природно-заповедного фонда местного значения составлено характеристику растительного покрова. Было установлено, что лесные и ландшафтные заказники имеют похожий ценоотличный и флористический состав, но разные степени сохранности. Исходя из результатов исследования, рекомендовано реорганизовать эти объекты в связи с включением их в состав Ичнянского НПП, природоохранный статус которого выше, а также внести изменения в функциональное зонирование. Более ценные участки (кв. 23–26, 37, 43, 46–52, 57–60, 75–77 Жадьковского лесничества) рекомендовано включить в заповедную зону, а менее ценные (кв. 35, 36, 41, 42 Жадьковского лесничества) – в зону регулируемой рекреации, ограничив доступ посетителей. Это будет способствовать обеспечению надлежащей охраны фрагментов коренных ценозов Ичнянского НПП.

Ключевые слова: Ичнянский национальный природный парк, объект природного заповедного фонда, функциональное зонирование

Вступ

Ічнянський національний природний парк (НПП) було створено 21 квітня 2004 року на території Ічнянського району Чернігівської області. Площа парку становить 9665,8 га. До території НПП увійшло 10 об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення. Це Дендрологічний парк загальнодержавного значення “Тростянець”, а також заказники місцевого значення: гідрологічні заказники “Князьки” та “Довгий яр”, ландшафтні заказники “Урочище Кути” та “Волик”, лісові заказники “Кути”, “Софіївка-Романівщина” та “Довгий яр”, заповідне урочище “Софіївка” та ботанічна пам'ятка природи місцевого значення “Багатовіковий дуб” (табл. 1, рис. 1) [KARPENKO, DADASHEVA, 2007; KARPENKO, 2002]. Всі ці об'єкти увійшли до складу Ічнянського НПП без вилучення у землекористувачів (Прилуцького держлісгоспу та Національної академії наук України). Внаслідок включення до території НПП статус цих об'єктів та їх окремих частин змінився. Частина з них була включена до заповідної зони, зони стаціонарної та регульованої рекреації і навіть до господарської зони [ZHYNALENKO, 2007; ZHYNALENKO, 2008]. Протягом 2004–2013 рр. нами було проведено дослідження флори та рослинності заказників та пам'яток природи місцевого значення, що увійшли до складу Ічнянського НПП. Для кожного з об'єктів ПЗФ складено характеристику рослинного покриву та підготовано рекомендації щодо поліпшення функціонального зонування Ічнянського НПП. Дослідження Дендрологічного парку “Тростянець” нами не проводились у зв'язку з тим, що Дендрологічний парк створений штучно, має свою адміністрацію і самостійно проводить наукові дослідження [NESTERENKO et al., 2008; NESTERENKO et al., 2009; NESTERENKO et al., 2012].

Результати досліджень та їх обговорення

Гідрологічний заказник місцевого значення “Князьки” розташований в північній частині Ічнянського НПП між м. Ічня та с. Хаєнки. Він був створений у 1984 році в заплаві річки Іченька з метою збереження її природного комплексу як регулятора її гідрологічного режиму. Площа заказника 56 га (кв. 23–26 Жадьківського лісництва

Прилуцького держлісгоспу). Нині заказник входить до складу Ічнянського національного природного парку без вилучення у землекористувачів.

Заказник складається з декількох ландшафтних частин – в центрі його знаходиться заболочена заплава р. Іченьки. До неї прилягає ділянка торф'янистої луки, утвореної, вірогідно, на місці заплавного вільшняка в його крайній частині, а також прилегла до луки ділянка лісу.

Основну частину болотної ділянки складають вільшняки із покривом з високотрав'я. *Alnus glutinosa* (L.) P.Gaertn. на болоті має вік 50–60 років. Деревостан її розріджений (зімкненість крон 0,5–0,6). По краях болота в деревостані беруть участь верби – *Salix pentandra* L., *S. fragilis* L., а над водотоком – *S. cinerea* L. Основну роль у трав'яному покриві відіграє типова для вільшняків *Urtica galeopsifolia* Wierzb. ex Opiz, яка утворює щільний покрив заввишки 120–130 см. З нею поодинокі трапляються *Humulus lupulus* L., *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm., *Carex acutiformis* Ehrh., подекуди – *Rubus caesius* L., *Angelica sylvestris* L. Основною асоціацією тут є *Alnetum (glutinosaе) urticosum (galeopsifoliaе)*.

Русло р. Іченьки в центрі болота вузьке, по ньому трапляються *Nuphar lutea* (L.) Smith, невеликі смужки *Phragmites australis* (Cav.) Trin. Ex Steud., *Sparganium erectum* L. На заболоченій заплаві є зниження із стоячою водою, затягнутою рясками. Одне з них затягнуте в своїй більшій частині *Thelypteris palustris* Schott. Цей північний вид знаходиться на території Ічнянського НПП на південній межі ареалу і трапляється тут дуже рідко. Тут зростають і інші водно-болотні види – *Symphytum officinale* L., *Oenanthe aquatica* (L.) Poir., *C. acutiformis*. У вільшняку, що оточує обводнене зниження, зростають види, які є супутниками вільхи – *Carex elongata* L., *Solanum dulcamara* L., *Ribes nigrum* L., *Ribes rubrum* L. В заболоченій заплаві виявлено здичавілий вид *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., що підіймається по деревах вільхи та в'яза на 10–12 м. Таке явище нерідко спостерігається в заплавах.

Значний природничий інтерес являє прилегла до вільшняка з берега торф'яниста лука. Лука в заказнику складається із двох частин, одна з яких викошується частіше. Тому на ній небагато чагарників і інших дерев. Друга частина, відділена смужкою дерев та кущів, має групи молодих берізок і вільх, групи чагарників. Серед чагарників переважають верби – *Salix cinerea*, *S. pentandra*, *S. rosmarinifolia* L. Також тут було виявлено єдиний на території Ічнянського НПП локалітет *Salix starkeana* Willd., виду, занесеного до Червоної книги України [СHEРВОНА КНУНА..., 2009].

Флористичний склад травостою на обох ділянках подібний. Переважає типовий вид торф'янистих лук – *Holcus lanatus* L. Цей вид зрідка трапляється на решті території Ічнянського НПП і є переважно поліським видом. Значну участь у травостої беруть *Briza media* L., *Carex nigra* (L.) Reichard, *C. panicea* L., *Leucanthemum vulgare* Lam., *Coccyanthe flos-cuculi* (L.) Fourr., *Trifolium medium* L.

На луці виявлена значна кількість рідкісних та малопоширених видів. Серед них, насамперед, слід назвати *Ophioglossum vulgatum* L. На території парку та прилеглих територіях вона ніколи не була виявлена. Зростає *O. vulgatum* на вологих луках, галявинах, серед чагарників. На луці наявні її великі популяції. Серед рідкісних видів луки також виявлено *Carex hartmanii* Cajander, яка зрідка трапляється в Поліссі та Лісостепу. *Ophioglossum vulgatum* та *C. hartmanii* занесені до списку видів, які підлягають охороні на Чернігівщині [ANDRIENKO, LUKASH, PRIADKO, KARPENKO, LOBAN, ЗНУНАЛЕНКО, АРАП, ДІДЬК 2007; ANDRIENKO, PERENRYM, 2012]. Рідкісним видом, характерним переважно для Полісся, є *Polygala decipiens* Besser. Нині відомо лише декілька їх місцезнаходжень, особливо рідко трапляються вони на Лівобережжі. Виявлено в заказнику і *Polygala comosa* Schkuhr.

Таким чином, в заказнику зберігаються характерні болотні і лучні ділянки північної частини Лісостепу. Наявна тут також ділянка мішаного лісу. Природний комплекс заказника має багате флористичне різноманіття.

Згідно функціонального зонування територія заказника повністю входить до зони регульованої рекреації. На підставі даних, що були отримані нами під час обстеження заказника, рекомендуємо в подальшому, під час внесення змін до функціонального зонування, включити заказник до заповідної зони Ічнянського НПП. Це сприятиме збереженню типових для Лісостепу болотних та лучних ценозів.

Гідрологічний заказник місцевого значення “Довгий яр” розташований на відстані 25 км від основної території Ічнянського НПП між с. Іваниця та с. Тростянець Ічнянського району. Він був створений у 1984 році в одному з ярів, з метою збереження його природного комплексу як регулятора гідрологічного режиму. Площа заказника 11 га (кв. 34–35 Іваницького лісництва). Нині заказник входить до складу Ічнянського національного природного парку.

Яр простягається з заходу на схід і має довжину близько 5 км. В його нижній частині (на глибині 8–10 м) знаходиться заростаюча водойма яка є дрібною притокою річки Смош. В заказнику можна виділити дві частини – заростаючу водойму та прилеглу до неї болотну. Болотна частина повністю вкрита *Urtica dioica* L. (1,2–1,5 м заввишки) з куртинами *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim. Поодинокі зростають *Valeriana officinalis* L., *Arctium lappa* L., *Sonchus palustris* L., *Eupatorium cannabinum* L., *Symphytum officinale*. Центральна, обводнена, частина заказника заросла *Phragmites australis*, а по краю водойми – кущами *Salix cinerea* і *S. pentandra*.

Згідно функціонального зонування, вся територія заказника має увійти до заповідної зони Ічнянського НПП.

Ландшафтний заказник місцевого значення Урочище “Кути” розташований на південь від м. Ічня. Був створений в 1978 р. Площа заказника 450 га (кв. 35–42, 44–46 Жадківського лісництва). Найбільші площі тут зайняті середньовіковими та пристигаючими культурами *Pinus sylvestris* L. Зімкненість крон в середньому становить 0,4–0,5. Висота дерев – близько 25–30 м, діаметр *Pinus sylvestris* – 28–32 см. Проективне покриття травостою становить близько 50–60 %. Трав’яний ярус складений 10–15 видами. Домінантом виступає *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth, співдомінантом нерідко – *Agrostis capillaris* L. Досить часто зустрічаються поодинокі екземпляри *Campanula rotundifolia* L., *Moehringia trinervia* (L.) Clairv. Поодинокі наявні куртини і плями мохів.

Також тут трапляються ділянки з домінуванням *Quercus robur* L. Це переважно ценози субформації *Carpineto (betuli)-Querceta (roboris)*. Зімкнутість крон деревостану в середньому становить 0,8–0,9. Деревостан двоярусний. У першому ярусі – *Quercus robur* висотою до 30 м із середнім діаметром 36–40 см. Також у першому ярусі поодинокі трапляються *Tilia cordata* Mill., *Betula pendula* Roth та *Acer platanoides* L. У другому ярусі – *Carpinus betulus* L. висотою до 20 м із середнім діаметром 20–24 см. Відзначений підріст *Carpinus betulus*, поодинокі особини *Acer platanoides* і *Tilia cordata*. Підлісок зазвичай чітко не виражений – наявні поодинокі особини *Corylus avellana* L., *Euonymus verrucosa* Scop. та *Euonymus europaea* L. Проективне покриття травостою – 70–80 %. Тут наявні ценози груп асоціацій *Carpineto (betuli)-Querceta (roboris) aegopodiosa (podagrariae)*, *C.-Q. caricosa (pilosae)*, *C.-Q. galeobdolosae (lutei)*, *C.-Q. stellariosae (holosteeae)*. В травостой домінують та співдомінують *Aegopodium podagraria* L., *Carex pilosa* Scop., *Lamium galeobdolon* (L.) L. і *Stellaria holostea* L. Асектаторами виступають *Asarum europaeum* L., *Glechoma hederacea* L., *Pulmonaria obscura* Dumort., *Galium odoratum* (L.) Scop., *Lathyrus vernus* (L.) Bernh., *Polygonatum multiflorum* (L.) All., *Viola mirabilis* L.

Тут також є дрібні ділянки з *Betula pendula*. Серед них є як культури, так і ділянки природного походження (на колишніх згарищах та в зниженнях рельєфу. Це переважно ценози групи асоціацій *Betuleta (pendulae) festucosa (rubrae)*.

Найменша частка площі заказника зайнята середньовіковими та пристигаючими культурами *Picea abies* (L.) H.Karst., *Quercus rubra* L. та *Larix decidua* Mill. Всі вони є дрібними ділянками, площа кожної з яких в середньому становить 0,7–2 га. Трав'яний покрив цих ділянок розріджений. *Quercus rubra*, як вже вказувалось, активно поширюється на сусідні ділянки. Його молоді особини можна зустріти по всій території Ічнянського НПП.

Із рідкісних та малопоширених видів в заказнику поодинокі трапляються *Actaea spicata* L., *Iris hungarica* Waldst. et Kit., *Gymnocarpium dryopteris* (L.) Newman, *Corydalis intermedia* (L.) Merat та *Dryopteris dilatata* (Hoffm.) A.Gray.

Згідно функціонального зонування Ічнянського НПП територія заказника розподілена між чотирма зонами. Найбільша частина заказника увійшла до господарської зони (кв. 35, 36, 41, 42, 46), менша – до заповідної зони (кв. 38, 44, 45), ще менша – до зони регульованої рекреації (кв. 39, 40), найменша частина, у зв'язку з розташуванням у цьому кварталі колишнього піонерського табору, увійшла до зони стаціонарної рекреації (кв. 37). На підставі отриманих даних рекомендуємо кв. 46 перевести з господарської зони до заповідної. Решту кварталів (кв. 35, 36, 41, 42) доцільно перевести з господарської зони до зони регульованої рекреації, додатково обмеживши доступ відвідувачів до окремих ділянок.

Ландшафтний заказник місцевого значення “Волик” розташований між селами Дзюбівка та Буди. Створений в 1991 р. Площа заказника становить 425 га (кв. 63–74 Жадьківського лісництва). Він складений з відносно дрібних ділянок (площа кожної з яких в середньому становить 2–7 га), на яких сформувались ценози субформації *Carpineto (betuli)-Querceta (roboris)* та знаходяться культури *Pinus sylvestris* і *Betula pendula*. Також тут трапляються ділянки з культурами *Robinia pseudoacacia* L. та *Quercus rubra*. Загалом, ценотичний та флористичний склад заказника подібний до заказника “Кути”, характеристика якого наведена вище. З рідкісних видів тут на узліссі було виявлено *Cerasus fruticosa* (Pall.) Woronow.

Відповідно до функціонального зонування вся територія заказника входить до зони регульованої рекреації, що є доцільним, зважаючи на його фрагментованість.

Лісовий заказник місцевого значення “Кути” розташований на північ від с. Августівка. Створений в 1991 р. Площа заказника становить 649 га (кв. 43, 47–52, 57–60, 75–77 Жадьківського лісництва). Лісовий заказник “Кути” безпосередньо межує з південною частиною ландшафтного заказника “Кути”, характеристику якого наведено вище, і, фактично, є його продовженням. Обидва заказники є частинами лісового масиву “Кути”. Відмінністю між ними є переважання в рослинності ценозів субформації *Carpineto (betuli)-Querceta (roboris)* та наявність ценозів формації *Tilieta cordatae*. Загальна характеристика рослинності та флористичний склад лісового заказника повністю співпадають з характеристикою рослинності ландшафтного заказника “Кути”. Значна площа широколистяних лісів зумовлює зростання тут рідкісних та малопоширених видів, таких як *Galanthus nivalis* L., *Epipactis helleborine* (L.) Crantz, *Scilla bifolia* L., *S. siberica* Haw., *Corydalis intermedia*, *Dentaria bulbifera* L. та *Matteuccia struthiopteris* (L.) Tod.

Згідно функціонального зонування територія заказника входить до трьох зон. Найбільша частина заказника увійшла до зони регульованої рекреації (кв. 52, 58–60, 75–77), менша – до заповідної зони (кв. 43, 48–51, 57), найменша – до господарської зони (кв. 47). На підставі даних отриманих в результаті обстеження заказника, рекомендуємо зберегти його цілісність, повністю включивши його до заповідної зони.

Лісовий заказник місцевого значення “Софіївка-Романівщина” знаходиться між м. Ічня і с. Хаєнки і оточує гідрологічний заказник “Князьки”. Створений у 1991 р. Площа заказника становить 603 га (кв. 22–27, 29–34 Жадківського лісництва). Складений переважно середньовіковими та пристигаючими культурами *Pinus sylvestris*. Зімкненість крон в середньому становить 0,3–0,5. Деревостан одноярусний, висота 25–30 м. На більшості ділянок є добре виявлений підлісок (до 0,7) сформований *Rubus idaeus* L. та іноді *Sambucus nigra* L. Травостій розріджений (15–20 %), домінують злаки (10 %) – *Festuca rubra* L., *Calamagrostis epigeios*, *Agrostis capillaris*. Окрім культур *P. sylvestris*, є дрібні ділянки з участю *Quercus robur*, *Betula pendula* та *Populus tremula* L. Останні, ймовірно, сформувались на місці дубових лісів – в травостої переважає *Stellaria holostea*, поодинокі виявлено *Lilium martagon* L. На ділянках з *Quercus robur* зімкненість крон в середньому 0,5–0,7. Деревостан двоярусний. В першому ярусі *Quercus robur* (20–25 м), в другому – *Carpinus betulus* (10–15 м). Підлісок сформований переважно *Frangula alnus* Mill. та *Euonymus verrucosa*. Проективне покриття травостою 60–80 %. Травостій сформований *Aegopodium podagraria*, *Stellaria holostea*. З малопоширених видів виявлено *Digitalis grandiflora* Mill. Територія лісового заказника “Софіївка-Романівщина” в певній мірі виконує функцію буферної зони гідрологічного заказника “Князьки”. Відповідно до функціонального зонування територія заказника включена до зони регульованої рекреації, що є доцільним.

Лісовий заказник місцевого значення “Довгий яр” розташований на відстані 25 км від основної території Ічнянського НПП між с. Іваниця та с. Тростянець і оточує гідрологічний заказник “Довгий яр”. Створений в 1991 р. Площа заказника 50 га (кв. 33–35 Іваницького лісництва). Нині заказник входить до складу Ічнянського національного природного парку. Яр простягається з заходу на схід і має довжину близько 5 км. Заказником є схили яру на яких сформований одноярусний деревостан з домінуванням *Ulmus laevis* Pall. заввишки 12–16 м. Зімкненість крон 0,7–0,8. Тут також є поодинокі особини *Acer platanoides* та *Sorbus aucuparia* L. Виявлено підріст *U. laevis* та *A. platanoides* (1–2,5 м заввишки). Підлісок слабо виявлений, представлений *A. campestre* L. Травостій розріджений (15–20 %). Домінує *Impatiens parviflora* DC. (15–20 %), також трапляється *Urtica dioica* (1–2 %).

Відповідно до функціонального зонування, вся територія заказника включена до заповідної зони Ічнянського НПП.

Заповідне урочище місцевого значення “Софіївка” розташоване в східній частині лісового масиву “Софіївка-Романівщина”. Створене в 1972 р. Урочище оточує півколом став “Софіївський”, відмежовуючи його від лісового заказника “Софіївка-Романівщина”. Площа заповідного урочища становить 25 га (кв. 26, 33 Жадківського лісництва).

Заповідне урочище “Софіївка” і лісовий заказник “Софіївка-Романівщина” є частинами лісового масиву “Софіївка-Романівщина” і не мають меж, винесених в натуру. Саме тому характеристика рослинності та флористичний склад обох об’єктів близькі між собою. Відповідно до функціонального зонування територія заповідного урочища входить до зони регульованої рекреації, що є доцільним.

Ботанічна пам’ятка природи місцевого значення “Багатівіковий дуб” знаходиться в ур. Кути Жадківського л-ва (кв. 39). Статус пам’ятки природи було надано в 1964 р. Старий дуб-велетень стоїть на відкритому місці, має здорову округлу крону. Висота дуба близько 30 м, діаметр – 1,2 м. Дуб розлогий, починає галузитись на висоті 3–4 м. Сухих гілок немає. Дуб плодоносить. На стовбурі дуба немає лишайників і мохів. Він знаходиться на ділянці із родючими ґрунтами.

Обстеження дуба довело, що він має хороший стан, не має ознак пошкодження і є цінним дендрологічним об'єктом. Ділянка, на якій зростає дуб, входить до зони регульованої рекреації.

Висновки

Внаслідок проведених досліджень було встановлено, що лісові та ландшафтні заказники, які увійшли до складу Ічнянського національного природного парку, мають загалом подібний ценотичний та флористичний склад. Це пояснюється тим, що всі охарактеризовані заказники розташовані на території, яка в минулому, ймовірно, була суцільним лісовим масивом з переважанням лісів формації *Querceta roboris*. Значною відмінністю між цими об'єктами є їх ступінь збереження. Ще до створення національного природного парку вони зазнали значного антропогенного навантаження.

Таблиця 1

Території та об'єкти природно-заповідного фонду в складі Ічнянського національного природного парку

Table 1

Territories and objects of natural reserve fund as parts of Ichnianskyi National Nature Park

№ п/п	Назва	Площа (га)	Місце знаходження	Рішення про оголошення	У віданні кого перебуває
Дендрологічний парк загальнодержавного значення					
1.	“Тростянець”	204	с. Тростянець	Заснований у 1834р. РМ УРСР 29.05.60р. № 105	НАН України
Заказники місцевого значення					
а) гідрологічні					
2.	“Довгий яр”	11	Іваницьке лісництво кв.34, 35	ОВК 27.12.84 р. № 454	Прилуцького держлісгоспу
3.	“Князьки”	65	Жадківське лісництво кв. 23-26	ОВК 27.12.84 р. № 454	Прилуцького держлісгоспу
б) ландшафтні					
4.	Урочище “Кути”	450	Жадківське лісництво кв. 35-42, 44-46	ОВК 04.12.78 р. № 529	Прилуцького держлісгоспу
5.	“Волик”	425	Жадківське лісництво кв. 63-74	ОВК 23.09.91 р. № 215	Прилуцького держлісгоспу
в) лісові					
6.	“Довгий яр”	50	Іваницьке лісництво кв. 33-35	ОВК 23.09.91 р. № 215	Прилуцького держлісгоспу
7.	“Кути”	649	Жадківське лісництво кв. 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 57-60, 75-77	ОВК 23.09.91 р. № 215	Прилуцького держлісгоспу
8.	“Софіївка-Романівщина”	603	Жадківське лісництво кв. 22-27, 29-34	ОВК 23.09.91 р. № 215	Прилуцького держлісгоспу
Пам'ятки природи місцевого значення					
г) ботанічні					
9.	“Багатолітний дуб”	0,01	Урочище “Кути” Жадківське лісництво кв. 39	ОВК (с/г) 27.04.64р. № 236	Прилуцького держлісгоспу
Заповідні урочища					
10.	“Софіївка”	25	Жадківське лісництво кв. 26, 33	ОВК 10.06.72 р. № 303	Прилуцького держлісгоспу

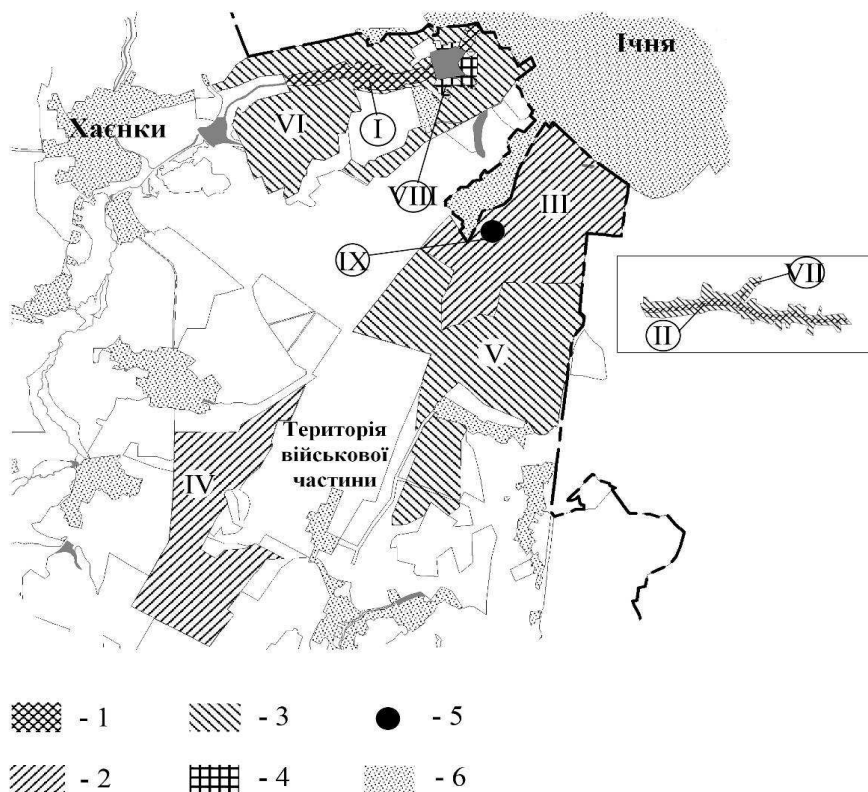

Рис. 1. Розташування територій та об'єктів природно-заповідного фонду, які знаходяться в межах Ічнянського національного природного парку: 1 – території гідрологічних заказників місцевого значення; 2 – території ландшафтних заказників місцевого значення; 3 – території лісових заказників місцевого значення; 4 – території заповідних урочищ місцевого значення; 5 – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення; 6 – населені пункти; I – гідрологічний заказник місцевого значення “Князьки”; II – гідрологічний заказник місцевого значення “Довгий яр”; III – ландшафтний заказник місцевого значення Урочище “Кути”; IV – ландшафтний заказник місцевого значення “Волик”; V – лісовий заказник місцевого значення “Кути”; VI – лісовий заказник місцевого значення “Софіївка-Романівщина”; VII – лісовий заказник місцевого значення “Довгий яр”; VIII – заповідне урочище місцевого значення “Софіївка”; IX – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення “Багатівковий дуб”.

Fig. 1 Territories and objects of natural reserve fund as parts of Ichnianskyi National Nature Park: 1 – territories of hydrological reserves; 2 – territories of landscape reserves; 3 – territories of forest reserves; 4 – territories of natural reserves; 5 – botanical monument of nature of local importance; 6 – settlements; I – hydrological reserve "Kniazky"; II – hydrological reserve "Dovhyi Yar"; III – landscape reserve "Urochyshe Kuty"; IV – landscape reserve "Volyk"; V – forest reserve "Kuty"; VI – forest reserve "Sofiivka- Romanivshchyna"; VII – forest reserve "Dovhyi Yar"; VIII – natural reserve "Sofiivka"; IX – botanical monument of nature of local importance "Bahatovikovyi Dub".

Внаслідок лісогосподарської діяльності значна частина корінних ценозів була замінена культурами *Pinus sylvestris*. На ділянках, які збереглися в природному стані, сформовані типові ценози широколистяних лісів. Рідкісні та малопоширені види судинних рослин, що були виявлені на території цих об'єктів, є характерними для широколистяних лісів. Це такі види як *Lilium martagon*, *Galanthus nivalis*, *Epipactis helleborine*, *Scilla bifolia*, *S. siberica*, *Corydalis intermedia*, *Dentaria bulbifera*, *Cerasus fruticosa* та *Matteuccia struthiopteris*.

Нині залишаються незрозумілими факти існування об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, території яких перекриваються, а також принципи розподілу цілісних територій з подібним ценотичним та флористичним складом за різними природоохоронними категоріями. Саме тому рекомендуємо

реорганізувати ці об'єкти, у зв'язку з включенням їх до складу Ічнянського НПП (який має вищий природоохоронний статус [SHELIAN-SOSONKO et al., 1994]), з внесенням змін до функціонального зонування. Більш цінні ділянки (кв. 23–26, 37, 43, 46–52, 57–60, 75–77 Жадківського лісництва) рекомендуємо включити до заповідної зони, а менш цінні (кв. 35, 36, 41, 42 Жадківського лісництва) – до зони регульованої рекреації, з обмеженням доступу відвідувачів. Це сприятиме забезпеченню належної охорони фрагментів корінних ценозів, адже саме вони є осередками біорізноманіття на території Ічнянського НПП.

References

- ANDRIENKO T.L., LUKASH O.V., PRIADKO O.I., KARPENKO YU.O., LOBAN L.O., ZHYHALENKO O.A., ARAPI R.YA., DIDYK O.V. (2007). *Zapovidna sprava v Ukraini*, **13** (1-2): 33-38. [АНДРІЄНКО Т.Л., ЛУКАШ О.В., ПРЯДКО О.І., КАРПЕНКО Ю.О., ЛОБАНЬ Л.О., ЖИГАЛЕНКО О.А., АРАП Р.Я., ДІДИК О.В. (2007). Рідкісні види судинних рослин Чернігівщини та їх представленість на природно-заповідних територіях області. *Заповідна справа в Україні*, **13** (1-2): 33-38]
- ANDRIENKO T.L., PERENRYM M.M. (2012). Ofitsiini pereliki rehionalno rідkisnykh roslyn administratyvnykh terytorii Ukrainy (dovidkove vydannia). Kyiv: Alterpres. 148 p. [АНДРІЄНКО Т.Л., ПЕРЕГРИМ М.М. (2012). Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання). Київ: Альтерпрес. 148 с.]
- SHERVONA KNYHA UKRAINY. Roslynniy svit (2009). Kyiv: Hlobalkonsaltnykh. 900 p. [ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ. Рослинний світ (2009). Київ: Глобалконсалтинг. 900 с.]
- KARPENKO YU.O. (2002). Pryrodno-zapovidnyi fond Chernihivskoi oblasti. Chernihiv. 240 p. [КАРПЕНКО Ю.О. (2002). Природно-заповідний фонд Чернігівської області. Чернігів. 240 с.]
- KARPENKO YU.O., DADASHEVA T.H. (2007). *Naukovyi visnyk Volynskoho derzhavnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky*, (11): 204-209 [КАРПЕНКО Ю.О., ДАДАШЕВА Т.Г. (2007) Природно-заповідний фонд Чернігівської області: історія формування, сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки, (11): 204-209]
- NESTERENKO V.P., ILIENKO A.A., MEDVEDEV V.A. (2008). *Introduktsiia roslyn*, **2**: 81-90 [НЕСТЕРЕНКО В.П., ІЛЬЄНКО А.А., МЕДВЕДЕВ В.А. (2008). Состояние и перспективы оптимизации травянистой растительности дендропарка «Тростянец». *Інтродукція рослин*, **2**: 81-90]
- NESTERENKO V.P., ILIENKO A.A., MEDVEDEV V.A. (2009). *Visti biosfernoho zapovidnyka "Askaniia-Nova"*, **11**: 61-69. [НЕСТЕРЕНКО В.П., ІЛЬЄНКО А.А., МЕДВЕДЕВ В.А. (2009). Флористические исследования травяного покрова дендропарка "Тростянец". *Вісті біосферного заповідника "Асканія-Нова"*, **11**: 61-69]
- NESTERENKO V.P., ILIENKO A.A., MEDVEDEV V.A. (2012). *Introduktsiia roslyn*, **4**: 64-75. [НЕСТЕРЕНКО В.П., ІЛЬЄНКО А.А., МЕДВЕДЕВ В.А. (2012). Синантропная флора травянистых растений дендропарка "Тростянец" и прилежащих территорий. *Інтродукція рослин*, **4**: 64-75]
- SHELIAN-SOSONKO YU.R., ROPOVYCH S.YU., USTYMENKO P.M. (1994). *Ukr. botan. zhurn.*, **51** (1): 5-10. [ШЕЛЯГ-СОСОНКО Ю.Р., ПОПОВИЧ С.Ю., УСТИМЕНКО П.М. (1994). Система природно-заповідних територій України. *Укр. ботан. журн.*, **51** (1): 5-10]
- ZHYHALENKO O. (2007). Problems of conservation of rare plants species in national nature parks (on data of Ichnyansky NNP as an example). Proceedings of the III International Young Scientists conference "Biodiversity. Ecology. Adaptation. Evolution", dedicated to 100 anniversary from birth of famous Ukrainian lichenologist Maria Makarevych. Odesa: Pechatniy dom: 298 p.
- ZHYHALENKO O.A. (2007). Aktualni problemy botaniky ta ekolohii. Mat-ly mizhnar. konf. molodykh uchenykh-botanikiv. Kyiv: Fitosotsiotsentr: 140-141. [ЖИГАЛЕНКО О.А. (2007) Проблеми функціонального зонування національних природних парків на прикладі Ічнянського парку. Актуальні проблеми ботаніки та екології. Матеріали міжнар. конф. молодих учених-ботаніків. Київ: Фітосоціоцентр: 140-141]

Рекомендує до друку
Бойко М.Ф.

Отримано 30.08.2016

Адреси автора:

О.А. Жигаленко
ДУ «Інститут еволюційної екології
НАН України»
вул. акад. Лебедєва, 37
Київ, 03143, Україна
e-mail: zhyhalenko@ukr.net

Author's address:

О.А. Zhyhalenko
Institute for evolutionary ecology of the National
Academy of Sciences of Ukraine
37, Lebedeva str.
Kyiv, 03143, Ukraine
e-mail: zhyhalenko@ukr.net